

Szentháromság ünnepe után 6. vasárnap

► Mt 5,20–26

A Törvény van az emberért

A vasárnap jellege

A Szentháromság ünnepe utáni vasárnapok sorában az *Agendában* ezen a vasárnapon új témasor kezdődik: „Isten sötétségből világosságra hív”. Ezen belül az adott ünnepnap témája: „Isten a keresztség ajándékával megtérésre hív”. A keresztség ajándékát viszont textusunk (a vasárnap ógyházi evangéliuma) egyáltalán nem tematizálja, ugyanis az a lektióban (az ógyházi epistolában) jön elő hangsúlyosan: Róm 6,3–11. Az ószövetségi lektió (Ézs 43,1–7) összefüggése ezzel a gondolattal bár ugyancsak közvetett, de – a névadás aktusának köszönhetően – kevesebb magyarázatra szorul. A szószéki alapigét, Jézus törvényértelmezését természetesen kapcsolatba lehet hozni a keresztség kérdésével is, de nem feltétlenül szükséges.

Amit a textusról tudni kell

A *Hegyi beszéd* kifejtő részének kezdetén áll a mai textus. Az Istenre bízott élet boldogsága és küldetése után Jézus a törvény értelmhez tárja hallgatói elé. A törvényre, amely „megmondattott a régieknek”, mint élő, hatályos és ismert szabályra hivatkozik. Határozott szavai nem relativizálják az ószövetségi törvényt, hanem annak lényegéről: kegyelemre rászorultságunkról és a Krisztusban

kapott új élet erejéről tanúskodnak. Amikor Jézus azt mondta, „én pedig azt mondom nektek”, nem vetette el a törvényt, hanem *teljesebb* értelmezését adta annak, hogy mi Isten elsődleges szándéka a törvénnyel. Jézus nem érvénytelenné teszi a törvényt, hanem *betölti* (Mt 5,17).

A 21–22. versek hatásos fokozással vezetnek el az 5. parancsolat formális, paragrafusszagú fel fogásától annak szituatív, mély, minden körülményt figyelembe vevő értelmezéséig: a másik emberi méltóságának kétségbevonása, moralitásának, spiritualitásának megkérdőjelezése, jóhírének, társadalmi státuszának aláásása nem kevesebb az emberölésnél, mai divatos szóval élve: karaktergyilkosság. Az újszövetségi kortörténetek szívesen beszélnek a mediterrán társadalmak normáiról, de ezt kiegészíthetjük azzal, hogy ugyanezeket a jól ismert szabályokat követi minden hagyományos (premodern) közösség, ez a közelmúlt magyar paraszti társadalmának értékrendje is. A becsület, a tisztesség, a jóhír, a közmegebecsülés mindennél fontosabb, ezek elvesztése rosszabb, mint a halál.

A 23–24. versekben leírt jelenet az áldozati ajándékról és a legközelebbi környezettel való kibékülésről igen szemléletes – és igencsak groteszk. Ezt a képet a nagyünnepi templomi zárándoklatok kontextusában kell elhelyezni. Valószínűleg az ironikus értelmezés visz legközelebb a

probléma megközelítéséhez, hiszen aki (esetleg több napi járóföldről) hazatért, hogy megbéküljön, az már biztosan nem fog újra visszatérni a templomban hagyott ajándékért.

A perikópa megértése

Jézus gondolatai nem egy elitista etikát szorgalmaznak (Mt 5,20), pláne nem egyszerűen a farizeusi kegyesség kritikáját, amivel saját korának kazuisztikus törvényértelmezését kívánná meghaladni. Éppen ezért nem érdemes a külsődleges, képmutató, betűragó magatartások ostromozását a prédikáció fókuszába helyezni, és ugyanígy kerülendő szembeállítani a Jézus-követők morálját környezetük e téren mutatott igénytelenségével. A jézusi törvényfelfogás nem ezekkel a kérdésekkel konfrontálódik, hanem az emberi kapcsolatokat állítja a középpontba: az előírásokat rugalmas gyakorlatiassággal és életközeli kreativitással alkalmazza, úgyhogy eközben a humor és az ironia sem áll távol tőle. Ezekre a parancsolatmagyarázatokra is érvényes Mk 2,27 maximája: *„a szombat [elrendelése] van az emberért”*.

Igehirdetési vázlat

Megmondattott a régieknek

Törvényre szükség van. A törvény lehetővé teszi, szabályozza, megkönnyíti az emberi együttélést. Az emberölés tilalma nélkül az emberiség túlélése kerülne veszélybe. A törvény ezenkívül tükör is, segít különbséget tenni jó és rossz között, mankóul szolgál a morálnak. A törvény tükrébe tekintve ismeri fel a bűnös ember azt, hogy mennyire távol áll az igazságtól, mennyire nem képes betölteni Isten akaratát, mennyire rá van szorulva a Teremtő kegyelmére.

Jézus magától értődd természetességgel helyesli a törvényt, nem eltörli, hanem betölti. Ezen utolsó szó minden jelentésárnyalatával: teljessé,

tökéletessé teszi, véglegesíti, egyszer s mindenkorra eleget tesz neki és ezzel voltaképpen fölségessé is teszi.

Én pedig azt mondom nektek

A tökéletesített jézusi törvény többet követel, mint a Tízparancsolat. Nemcsak az emberölést tiltja, hanem az embertárs jóhírének megölését is. Nem egyszerűen az életet védi, hanem a méltó emberi életet. Nemcsak cselekedeteinket teszi mérlegre, hanem szívünk kimondatlan, titkos vágyait és gondolatait is. Jézus magyarázata szerint Isten annyira jelen van életünkben, hogy még gonosz indulatainkat is ismeri és leghétköznapibb dolgainkba is beleszól – embertársaink érdekében és védelmében. Nemcsak az szegi meg az ötödik parancsolatot, aki embert öl, hanem az is, aki haragszik, aki semmibe veszi a másikat, aki nem békül meg testvérel. Olyan kérlelhetetlennek tűnik ez a megállapítás, hogy már az evangélium ókori másolói is tompítani igyekeztek élet, amikor betoldottak a szövegbe egy határozószót: aki „ok nélkül” haragszik testvére.

Együtt vagy vele az úton

A Hegyi beszéd látszólag egy tőlünk távoli világ polgárait tanítja, azokat szólítja meg, akik az írástudók igazságát tudakolják, akik a szünhedrion, a nagytanács ítéletétől rettegnek, és akik áldozati ajándékot visznek a templom oltárára. Jézus azonban mindazokhoz szól, akik kapcsolatban élnek: rokonaikkal, szomszédaikkal, társaikkal. Jézus egyes szám második személyben megfogalmazott mondatai minket szólítanak meg: „békülj ki, békülj meg!”

A megromlott emberi kapcsolatok ábrázolásakor Jézus nem firtatja a felelősséget, nem fecsérel rá figyelmet, hogy éppen kinek volt vagy kinek van igaza, nem érdekli, hogy „ki kezdte”. Bántottak már vagy bántottál: mindegy. Az a lényeg, hogy normalizálódjon a viszonyod a legközelebbiekkel, akikkel a legtöbb időt töltöd, akik útítársaid az életben.

A mai törvényprédikációban éppen ez az evangélium üzenete: van kiút, van megoldás, van menekülés. Amíg úton vagy, még mindig változtathatsz, visszafordulhatsz, tiszta helyzetet teremthetsz. A megtérő bűnös tiszta lappal indulhat, a rendbetett emberi kapcsolat újra támogatást jelenthet, a megsemmisítő ítélet még elkerülhető. Isten világában mindig van „de”; Jézus Krisztus azért lett emberré, azért költözött zűrzavaros viszonyaink közé, hogy példájával megmutassa számunkra ezt a kivezető utat. A keserűség, a harag, az indulat és a gyűlölet helyett a szeretet és a békességre való készség lehet szívünk irányítója.

Énekjavaslatok

EÉ 67 *Ékes dolog ismerni*

EÉ 433 *Ez a szent Tízparancsolat*

Illusztrációk

GONDOLATOK

„Ugyanis sokan az új törvény szerinti életszabálynak tartják az evangéliumot. Az ő számukra lehetetlen, hogy megértsék Pál apostolt, aki Krisztushoz hasonlóan, sajátos módon értette az evangéliumot. Tehát az evangéliumnak kettős feladata van, először értelmezni a régi törvényt, amint az Úr értelmezi a parancsolatot Máté 5-ben: »ne esküdj hamisan, ne ölj, ne paráználkodjál« (Mt 5,21.27.33), és így a betű szerinti értelmezést lelki értelmezéssé alakítja. Ugyanis betű szerint a »ne ölj« csak a külső cselekedetre értendő, mivel ez értelemszerűen az ölés. De lelki értelemben azt jelenti: szívedben vagy lelkedben ne ölj, azaz ne haragudj, ne gyűlölködj, »mert aki gyűlöli a testvérét, az embergyilkos« (1Jn 3,15), és az Úr mondja: »aki haragszik a testvéreire, méltó arra, hogy ítélkezzenek felette« (Mt 5,21–22). Ezzel a büntetéssel fenyegeti a törvény az elkövetőt, mondván, aki öl, az megítéltetik. A törvény-

nek ez a lélek szerinti értelmezése sokkal inkább öl, mert lehetetlen ennek a törvénynek a betöltése, és ez által az ember saját ereje felől kétségbeesett és megszégyenült lesz, mert senki sincs harag nélkül, senki sincs vágyak nélkül. Ilyenek vagyunk születésünk szerint. Mit fog hát tenni, hová fog jutni az ember, ha egy ilyen mértékig megvalósíthatatlan törvény elnyomja?

Itt, itt jön az evangélium második és sajátos és valódi feladata, mert segítséget és orvosságot jelent a kétségekkel küzdő lelkiismeretnek.”

Részlet Luther 1516-os prédikációjából (LVM 6: 46. o. [2. sz.])

„Amiért Szent Ágoston is szépen mondja *Lélek és betű* c. műve 8. fejezetében: »Akik megteszik, amit a törvény parancsolt, de nem a kegyelem lelkének segítségével, azok szinte csak félelemből teszik meg, nem pedig igazságszeretetből. És emiatt nem akarattal cselekedtek Isten szemében, pedig az emberek szemében így tűnt (és fordítva: ami cselekedeteikben nem ilyennek tűnt, az Isten előtt mégis szándékosnak bizonyult); s ezért Isten inkább bűnösöknek tartja őket, mivel tudja, hogy (ha büntetlenül tehetnék) inkább vétkeznének.« Hogy pedig a zsidók ilyenek voltak, az nyilvánvalóan kiderül Máté evangéliuma 5. részéből, ahol ezt mondja az Úr: »ha a ti igazságotok nem múlja felül az írástudók és farizeusok igazságát, akkor semmiképpen sem mentek be a mennyek országába« (Mt 5,20). Ezek ugyanis azt mondták, hogy lélekben haragudni nem bűn, de ölni igen stb.”

Részlet Luther Római levél-magyarázatából (1515) (LVM 9: 214. o.)

DALSZÖVEG

Adamis Anna: *Valaki mondja meg*

„Valaki mondja meg, hogyan kell élni, apám azt mondta, ne bánts mást
Valaki látta, hogy bántottak már, valaki látta, hogy bántottál

Valaki mondja meg, miért vagyunk itt, anyám azt mondta, hogy boldog légy.
De anyám azt nem mondta, miért nem e földön, anyám nem mondta, mondd, miért!”

Felhasznált és ajánlott irodalom

- ALTHAUS, Paul 1943. Egy csepp vér sem. *Lelkipásztor*, 19. évf. 9. sz. 399–403. o.
- CSERHÁTI Márta 2012. Erőszakmentesség és Jézus-mozgalom. *Lelkipásztor*, 87. évf. 11. sz. 402–404. o.
- KARNER Károly 1935. *Máté evangéliuma*. Keresztyén Igazság, Sopron.
- KLEIN, Christoph 2003. *Bosszú helyett megbocsátás. A megbékélés kultúrájának teológiai alapvetése*. Kálvin Kiadó, Budapest.

- Luz, Ulrich 2002. *Das Evangelium nach Matthäus*. 1. köt. *Mt 1–7*. 5., átdolg. kiad. Benziger Verlag, Düsseldorf–Zürich–Neukirchen-Vluyn. (EKK)
- LVM 6 = *Luther válogatott művei*. 6. köt. *Prédikációk*. Szerk. Csepregi Zoltán – Horváth Orsolya. Luther Kiadó, Budapest, 2015.
- LVM 9 = *Luther válogatott művei*. 9. köt. *A Római és a Galata levél magyarázata*. Szerk. Csepregi Zoltán – Horváth Orsolya – Krähling Edit. Luther Kiadó, Budapest, 2020.
- SCHNIEWIND, Julius 1984. *Das Evangelium nach Matthäus*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.
- WINK, Walter 1992. *Engaging the Powers. Discernment and Resistance in a World of Domination*. Fortress Press, Minneapolis.

■ CSEPREGI ZOLTÁN